

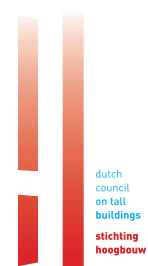

Bayterek Tower

De Bayterek toren staat in het hart van de ontwikkelingen in Astana, de hoofdstad van Kazachstan. Het 97 meter hoge symbool van de nieuwe stad verbeeldt een gouden ei gelegen op een naar boven uitkragende mast. Daarmee vertelt het de legende van de gelukkige vogel Samruk, die z'n eieren legde in de takken van een hoge Populier, de Bayterek genaamd in het Kazachs. Wie boven in de toren staat ziet in één oogopslag de ambitie waarmee de nieuwe stad vorm krijgt; lange, brede boulevards worden geflankeerd met grote, nieuwe gebouwen en torens.

COLOFON

Uitgave Stichting Hoogbouw
Redactie Jan Klerks
Redactieadres Postbus 51102 2007 GC Rotterdam
T: 010 484 1119 / 06 3011 8917
info@hoogbouw.nl www.hoogbouw.nl
Beeld voorzijde Foster and Partners (Londen, UK)
Beeld achterzijde Rob Lindeman (Voorburg),
Foster and Partners (Londen, UK)
Vormgeving BrandenZant, Karlijn Brand (R'dam)

Bijzondere Begunstigers Kring Stichting Hoogbouw

Aanmelding Maatschappij J.P. van Eesteren BV, Rotterdam
Amnest Vastgoed, Amsterdam
ATH Techniek BV, Amsterdam
Ballast Nedam NV, Nieuwegein
Ballast Nedam Woningbouw BV, Capelle a/d IJssel
BAM Techniek BV, Bunnik
BAM Utiliteitsbouw BV, Bunnik
Boete & van Eesteren BV, Rijswijk
Bouwfonds MAB, Den Haag
Bouwfonds MAB Ontwikkeling BV, Haarlem
Brink Groep BV, Leidschendam
Burgers Ergon BV, Eindhoven
Croon Electrotechniek BV, Rotterdam
Deutsche Hypo BV, Amsterdam
DHV Bouw en Industrie BV, Rotterdam
Dura Vermeer / Bouw en Vastgoed BV, Houten
ERA Bouw BV, Zoetermeer
ETB Vos BV, Dordrecht
Eurohops AG, Amsterdam
GTI Unifit Zuid BV, Oisterwijk
Heijmans Bouw BV, Rosmalen
High Tech Campus Eindhoven, Eindhoven
Hillen & Roosen BV, Amsterdam
Hogman Interneem Groep BV, Gouda
Imtech BV, Amersfoort
Imtech Projects BV, Rotterdam
Info Adviseurs Bouw, Woudenberg
ING Real Estate, Den Haag
Interpolis Vastgoed, Zoetermeer
Johan Meiser Projectontwikkeling BV, Hilversum
Kanters Bouwbedrijf BV, Barendrecht
Kone BV Lifen en Roltrappen, Den Haag
Koninklijke BAM Groep NV, Bunnik
Lisman Inter Holding BV, Den Bosch
LSI Project Investment NV, Rotterdam
Mitsubishi Elevator Europe, Venendaal
Multi Vastgoed, Gouda
NS Vastgoed, Utrecht
OTIS BV, Amersfoort
OIV Projectontwikkeling, Rotterdam
Philips Nederland BV, Eindhoven
PRC Bouwcentrum BV, Bodegraven
Provast, Den Haag
Schiedebouw BV, Middelburg
Siemens Nederland NV, Den Haag
Staedon, Den Haag
Strakos Bouwgroepen, Maarssen
ThyssenKrupp Liften BV, Krimpen aan den IJssel
ULC Groep BV, Utrecht
Unica Installatiegroep BV, Zwolle
Van Aken Architectuur en Stedenbouw, Eindhoven
Van der Vorm Bouw BV, Papendrecht
Vesteda Project BV, Maastricht
William Properties BV, Rotterdam
Wolter & Dros, Amersfoort

Bestuur Stichting Hoogbouw

De heer M. Norder, College B&W, Gemeente Den Haag (voorzitter)
De heer A. Hilhorst, KOW Stedenbouw & Architectuur, Den Haag (vice-voorzitter)
De heer ir. R.A.L.M. Ligvoet Kraaijanger Urbis, Rotterdam (secretaris)
De heer J. Dura, Dura Vermeer, Zoetermeer (penningmeester)
De heer drs. R. Buck, Buck Consultants International, Nijmegen
De heer drs. J.A.M. Meuwissen, SW, Maastricht
De heer mr. R.W.M. Smeets, Wassenaar

De reiscommissie bovenin Bayterek

Bovenin de Bayterek toren kunnen bezoekers hun hand leggen in de afdruk van een andere hand, waaraan gelukbrengende krachten worden toegeschreven. Deze afdruk is een afgietsel van de hand van president Nursultan Nazarbayev. De in 1991 tot president gekozen leider, als zijnde de enige kandidaat, probeert zijn reusachtige land middels Astana het aanzicht te geven van een modern, op het westen en het Kremlin georiënteerd land. Hij weet zich daarin gesteund door de rijke olie- en gasvoorraden, sterke economische groei cijfers en een politiek eenpartijstelsel en daardoor een gebrek aan oppositie.

Nazarbayev was dan ook de drijvende kracht achter de verplaatsing van de regeringszetel van Almaty (voorheen Alma Ata genaamd) naar Astana om zo de macht naar een meer centraal gelegen locatie te positioneren. Daarbij heeft hij het voortouw genomen voor een fors aantal ambitieuze projecten die de stad het aanzien van hoofdstad en metropool moeten geven. Het resultaat bestaat vooraalsnog uit een aantal opvallende gebouwen en een ruime verboddeling van het inwonertal naar zo'n 500.000 in zeven jaar tijd. Stichting Hoogbouw ging op bezoek in het uitgestrekte steppeland.

KAZACHSTAN

Kazachstan is een uitgestrekt Centraal-Aziatisch land dat grenst aan Rusland, China, Kirgizië, Oezbekistan, Turkmenistan en de Kaspische Zee. Het grondgebied ten westen van de Oeral wordt tot Europa gerekend, vandaar dat het land uitkomt in Europese competities. Het grondgebied van Kazachstan bedraagt ongeveer 2,7 miljoen km² waarmee het land 64 keer zo groot is als Nederland en in oppervlakte het 9e grootste land ter wereld. Het land telt vandaag de dag iets meer dan vijftien miljoen inwoners. Dat is ongeveer anderhalf miljoen inwoners minder dan in 1989, een daling die veroorzaakt werd door het wegtrekken van etnische, vaak Russische minderheden.

De Kazachen zijn nog een nomadisch steppevolk van Turkse afkomst toen het zich in de 16e eeuw onderwierp aan het tsaristische Rusland. Na de Russische Revolutie verkreeg Kazachstan de status van autonoom gebied binnen de Unie. Wel werd het oorspronkelijke grondgebied verkleind. Onder meer de stad Orenburg, gelegen in het noordwestelijke gebied en tot dat moment de hoofdstad, kwam direct onder de Russische Federatie te vallen. Het zuidwestelijk gelegen Almaty werd de nieuwe hoofdstad. In 1936 werd Kazachstan een volwaardige Socialistische Sovjetrepubliek (SSR) binnen de Sovjet-Unie.

Onder Jozef Stalin werden de nomadische Kazachen gedwongen zich te vestigen, voornamelijk in kolchozen. De Kazach verdroeg het verplicht werken in coöperatief verband slecht: tussen 1926 en 1939 kwam een kwart van de 4.000.000 Kazachen om het leven. Van elders in de Sovjet-Unie immigrerden, al dan niet vrijwillig, zoveel niet-Kazachen naar het gebied, dat de oorspronkelijke bevolking een minderheid begon te vormen. Vooral in het noorden werd hun aandeel klein. Tot 1991 bleef Kazachstan tot de Sovjet-Unie behoren. In dat jaar riep het land, net zoals andere voormalige Sovjetrepublieken, de zelfstandigheid uit.

ASTANA

In 1997, zes jaar na de zelfstandigverklaring, werd Astana (met klemtoon op de laatste lettergreep) aangewezen als de nieuwe hoofdstad. Het verving daarmee het excentrische Almaty. De keuze voor een centraal gelegen stad in plaats van het tegen de zuidgrens gelegen Almaty maakt duidelijk dat het land eenheid wil uitstralen maar verbeeldt tevens de aanwezigheid van een sterk centraal geleid bestuur en een meer westerse oriëntatie. Daarnaast leent de geografische ligging van Almaty, dat zich omringd weet door hoge bergen in een gebied dat gevoelig is voor aardbevingen, zich niet voor grootschalige uitbreiding. Tevens ligt het elke zomer onder enorme smog. Dat niet iedereen gewend is aan de bestuurlijke verhuizing blijkt uit het verhaal dat nog steeds veel overheidsmedewerkers elk weekend hun huis opzoeken in Almaty en doordeweeks in hotels verblijven.

De stad Astana, een naam die hoofdstad betekent in het Kazachs en mede is gekozen vanwege z'n internationale uitsprekbaarheid, is in de Sovjettijd onder Nikita Khrushchev gesticht onder de naam Tselinograd in een poging om het uitgestrekte en ruige steppelandschap te transformeren tot tarwevelden. Die poging mislukte behoorlijk, mede door het winderige klimaat dat in temperatuur kan variëren tussen plus veertig in de zomer tot min veertig in de winter. Desalniettemin werd de centrale ligging belangrijker geacht dan de klimatologische omstandigheden en ging men in 1998 aan de slag om de stad om te toveren tot de metropool van Centraal-Azië.

Voorop in deze ambitie loopt president Nursultan Nazarbayev. Als laatste leider van Kazachstan tijdens het Sovjettijdperk presenteerde hij zich na de onafhankelijkheid tot de eerste democratisch gekozen leider van het land waarbij het begrip staatsieigendom meetransformeerde tot een vorm van presidentieel eigendom. Nazarbayev pompt jaarlijks naar schatting zo'n anderhalf miljard euro in de ontwikkeling van de stad, daarin gesteund door met name Turkse en Koreaanse investeerders. Op een manier die doet denken aan de huidige ontwikkeling van Dubai ontvoet de president het ene na het andere plan dat Astana moet opstuwen in de vaart der volkeren, daarbij

niet gehinderd door regelgeving en een gebrek aan ruimte, energie en prestatiedrang.

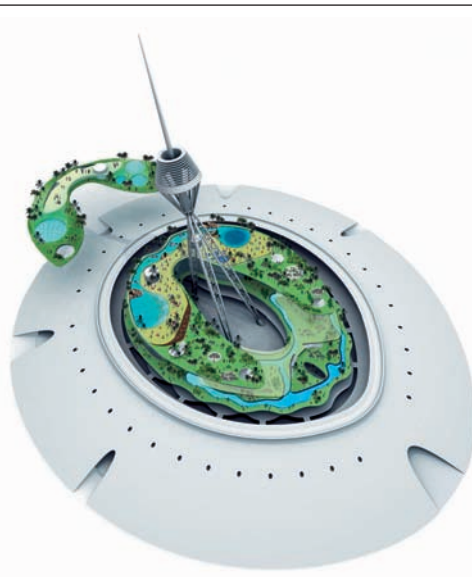
Het centrum van de stad, gelegen ten noorden van de rivier de Ishim, is toneel van vele bouwactiviteiten zoals grote nieuwe hotels, winkelcentra en woontoren, met name rondom de Boulevard van de Republiek. Hier wordt hard gewerkt om in 2030 het beoogde inwonertal van 800.000 te halen. Zo is op de website van de stad niet alleen een normale plattegrond van de stad op te vragen, maar ook een kaart met daarop alle sloopectiegebieden. Aan de andere kant van de rivier is een zogenaamde special economic zone in ontwikkeling, Astana New City genaamd. Deze is vergelijkbaar met de zones zoals we die tegenkomen in een aantal Chinese stadsdelen en gebieden. De hele ontwikkeling ervan is er op gericht om zo veel mogelijk economische en liefst internationale activiteiten te ontplooiën zonder dat die daarbij al te veel gehinderd te worden door een streng regime van belastingen en regelgeving.

Het hart van deze zone wordt gevormd door het nieuwe regeringscentrum. Grote maquettes laten zien wat de nabije toekomst gaat brengen. Dat zijn vooral hotel- en kantoor-torens, maar daarnaast ook een sport- en entertainmentcomplex. De stedenbouwkundige opzet bestaat uit brede en lange boulevards die geflankeerd worden door monumentaal ogende gebouwen. Het totaalbeeld doet denken aan de plannen van Albert Speer voor het vooroorlogse Berlijn en lijkt, zoals wel vaker in dit soort situaties, niet zozeer bedoeld om een infrastructureel vraagstuk op te lossen, maar vooral om indruk te maken met een beeld van orde en harmonie. Aan het ene uiteinde van de centrale as vinden we het presidentiële paleis, aan de andere de nieuwe gebouwen en torens van ministeries en nationale bedrijven. In het midden staat de Bayterek toren als symbool van voorspoedige ontwikkeling. Hier is duidelijk de hogere hand aan het werk. Ondanks dat hier een aantal buitenlandse architecten en stedenbouwkundigen aan het werk zijn lijkt het er op dat president Nazarbayev toch minimaal het laatste woord heeft in de vormgeving van deze plannen.

In het verlengde van de centrale as achter het presidentiële paleis en gelegen aan de overkant van de Ishim ligt het in 2004 opgeleverde Palace of Peace and Reconciliation. Het piramidevormige gebouw, met een basisbreedte en hoogte van 62 meter, komt voort uit het presidentiële decreet om een driejaarlijks internationaal World Religious Forum te kunnen huisvesten, een bijeenkomst waarbij vertegenwoordigers van alle wereldreligies bijeen komen. Het gebouw moet naar eigen zeggen een symbool vormen voor religieuze verdraagzaamheid, de verwerping van geweld en de waardering van het menselijk geloof. Daarnaast huisvest de vijftien meter hoge basis van de piramide een concertgebouw met een capaciteit van 1.500 zitplaatsen. De piramide is ontworpen door niemand minder dan de Brit Sir Norman Foster en is opgetrokken uit staal en glas op een betonnen basis. Door de zeer uiteenlopende weersomstandigheden is het gebouw modulair ontworpen, zodat de onderdelen in de winter zijn vervaardigd en vervolgens tijdens de zomer in elkaar werden gezet. De glazen punt is van binnen bewerkt met beelden van vredesduiven. De bouwtijd van krap 21 maanden roept zowel bewondering als verbazing op.

Invmiddels is Foster ook gevraagd om ook het nieuwe Khan Shatryy Entertainment Centre vorm te geven. Het zal invmiddels weinig verbazing wekken dat ook dit concept afkomstig is uit de koker van president Nazarbayev. Het basissidee bestaat uit in totaal 100.000 m² winkelcentrum, congressentrum, een uitgaansgebied, een golfbaan en zelfs een tropisch park compleet met meren, waterstromen en een waterval en dit alles overdekt door een doorzichtige tent. Het stalen net, dat gedragen wordt en 150 meter hoge kolomdrager, wordt bedekt met ETFE (Ethylene TetrafluoroEthylene), een transparant plastic dat bestand is tegen extreme weersomstandigheden.

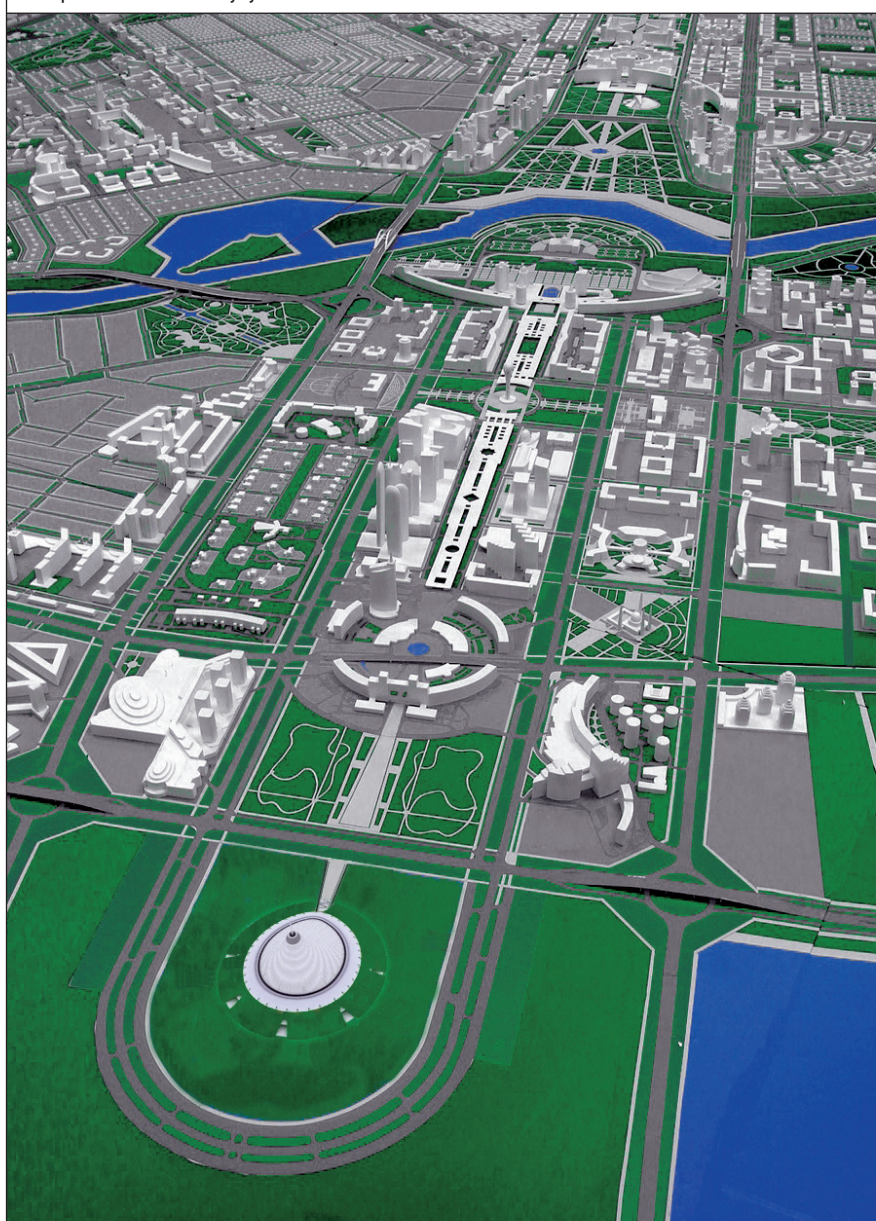
Een ander sprekend voorbeeld van nieuwe tijden is te vinden ten noorden van Astana New City. De 142 meter hoge en 35 verdiepingen tellende Triumph of Astana lijkt rechtsreeks afkomstig uit de reeks van suikertartachtige wolkenkrabbers die in de jaren vijftig in Moskou werden gebouwd. Bij de bevolking, voor wie een appartement in dit 300.000 m² tellende gebouw onbetaalbaar is, heet het gebouw: de kandelaar. Vlakbij dit complex ligt nog een ander opvallend gebouw; het Evoluo-achtige Circus Astana, een gebouw ontworpen als een vliegende schotel met een capaciteit van 2.000 bezoekers waar, zoals de naam suggereert, circusvoorstellingen worden gehouden. Een modern hoogtepunt is de 150 meter hoge wolkenkrabber van het Ministerie van Transport en Communicatie in de nieuwe regeringswijk. De in 2003

Doorsnede Khan Shatryy Entertainment Centre

Impressie Khan Shatryy Entertainment Centre

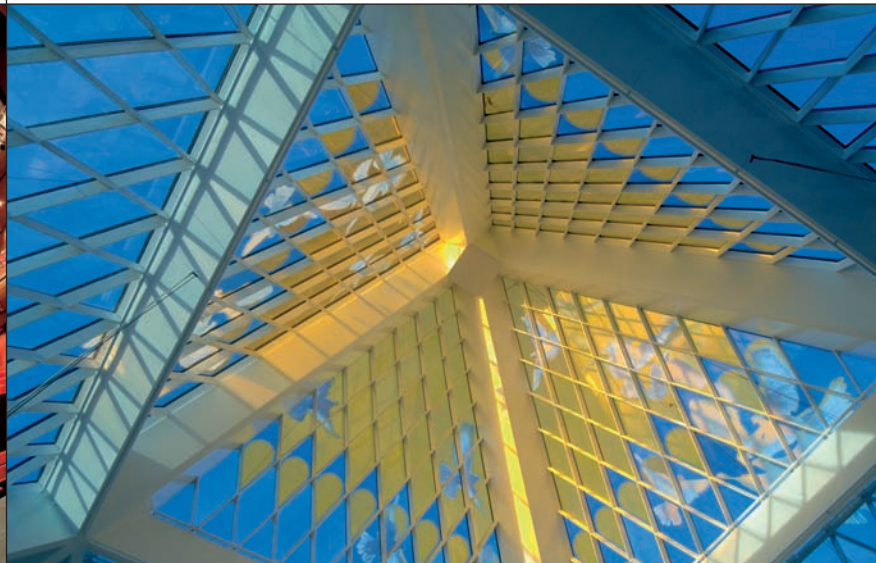
Maquette Astana New City

Nieuwe woongebouwen aan de oevers van de Ishim

Theater in de voet van het Palace of Peace and Reconciliation

Top van het Palace of Peace and Reconciliation

opgeleverde toren telt 36 verdiepingen en is ontworpen door het plaatselijke Kazgor Design Academy. Het is momenteel het hoogste gebouw in Kazachstan.

De zeer korte periode waarin Astana zich heeft ontwikkeld van een provincieplaats tot een nationale hoofdstad met de ambitie om verder uit te groeien tot een metropool in Centraal-Azië is met grote snelheid, zo niet haast tot stand gekomen. De toekomst zal uitwijzen of de slagvaardigheid en daadkracht die hieraan ten grondslag liggen ook hebben geleid tot een duurzaam resultaat.

ALMATY

Anders dan Astana had Almaty reeds lang voor de zelfstandigverklaring een mondain en grootstedelijk karakter, wat het vooral verkreeg als zijnde een belangrijke pleisterplaats langs de Turkistan-Siberian Railway, de spoorverbinding tussen Centraal Azië en Siberië. Met z'n twee miljoen inwoners is de stad verreweg de grootste stad en tevens economisch, cultureel en wetenschappelijk centrum van Kazachstan. Almaty is bij Nederlanders vooral bekend vanwege zijn beroemde en hooggelegen schaatsbanen. Alhoewel de bekende Medeo baan niet meer gebruikt wordt voor internationale wedstrijden heeft de stad nog steeds ambities op dat vlak, wat blijkt uit de kandidaatstelling voor de Olympische Winterspelen van 2014. Dat die is afgewezen heeft de stad er niet van weerhouden het nog eens te gaan proberen voor de spelen van 2022. Minder bekend is dat het verdrag dat de Sovjet-Unie transformeerde naar een Gemeenebest van Onafhankelijke Staten hier is ondertekend.

Ondanks de verwoestende aardbevingen in 1898 en 1910 telt de stad een behoorlijk aantal monumentale bouwwerken, zoals de Russisch orthodoxe Zenkov Kathedraal, het Arasan badhuis en het Ottrar Hotel. Vanwege het hoge aandeel islamieten in Kazachstan vindt men ook hier een behoorlijk aantal moskeeën. Ondanks het grootstedelijke karakter heeft de stad geen naam hoog te houden wat hoogbouw betreft, wat gelegen tussen de bergen ook weinig indruk zou hebben gemaakt. Een uitzondering is het 130 meter hoge Hotel Kazachstan uit 1978. De 371 meter hoge TV-tor van Almaty behoort tot de hoogste zendmasten ter wereld.

Triumph of Astana

Nieuwbouw in Astana New City

Interieur Palace of Peace and Reconciliation

Ministerie van Transport en Communicatie

Presidentieel paleis

